

חברות הזנק בחירום

תובנות

פרופ' אייל שמעוני

פרופ' ראובן כץ

רפי נווה

מעין הגר

תמר דיין

סימה ציפרפל

מוסד שמואל נאמן
למחקר מדיניות לאומית

מדע והנדסה | 01/24

מוסד שמואל נאמן
למחקר מדיניות לאומית

חברות הזנק בחירום

תובנות

פרופ' אייל שמעוני, פרופ' ראובן כץ, רפי נווה, מעין הגר,
תמר דיין, סימה ציפרפל

ינואר, 2024

אין לשכפל כל חלק מפרסום זה ללא רשות מראש ובכתב ממוסד שמואל נאמן מלבד לצורך ציטוט של קטעים קצרים במאמרי סקירה ופרסומים דומים תוך ציון מפורש של המקור.

הדעות והמסקנות המובאות בפרסום זה הן על דעת המחברת ואינן משקפות בהכרח את דעת מוסד שמואל נאמן

תוכן עניינים

1	מבוא	1
1	1.1 רקע	1
2	1.2 הקמת סטרטאפים חדשים	2
2	1.3 פתרונות לשעת משבר	2
4	מטרת המחקר	2
4	מתודולוגיה	3
5	ממצאים	4
5	4.1 ממצאים כמותיים ואיכותניים	5
7	תובנות	5
8	כלי תמיכה נוספים	6

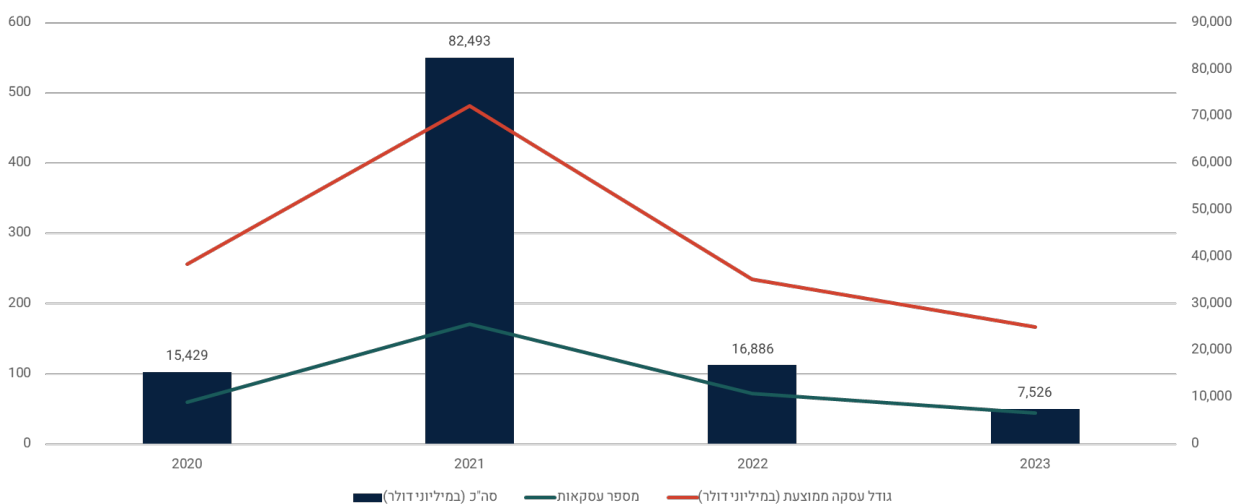
1. מבוא

הרקע לדו"ח זה והתוכנות המובאות בו נוגעים לירידה המתמדת בשנה החולפת בכמות סטרטאפים חדשים ובשרידותם בשלבים מוקדמים.

1.1 רקע

שנת 2023 התאפיינה במשבר בהיקף ההשקעות בהייטק הישראלי כתוצאה מההפיכה המשפטית, משבר השקעות עולמי, ובהמשך כתוצאה ממלחמת חרבות ברזל. גם בארה"ב ובאירופה ההשקעות בהייטק ירדו בשנה זו אולם בשיעורים נמוכים בהרבה מישראל, כך, שבתחילת 2024 ענף ההייטק ובמיוחד חברות ההזנק נמצאות במצב של אי וודאות. לפי הדו"ח של ¹SNPI, סך השקעות ההון סיכון בהייטק הישראלי ב-2023 הסתכמו ב-7.3 מיליארד דולר, ירידה של כ-60% ביחס לשנת 2022. מגמת הירידה המתמשכת בהשקעות קיימת מהרבעון השני של 2022 והגיעה לשיאה ברבעון האחרון של 2023 על רקע המלחמה. ברבעון זה גייסו הסטרטאפים הישראליים רק 1.3 מיליארד דולר. הירידה בהשקעות בהייטק הישראלי בחודשי המלחמה משתקפת גם היא בהשוואה מול העולם, כך שההשקעות בישראל ירדו בין הרבעון השלישי של 2023 לרבעון האחרון של השנה ב-35% לעומת ירידה של 23% באירופה ושל 11% בארה"ב. בסבבי ההשקעה המוקדמים (Seed ו-Pre-Seed) נרשמה בשנה החולפת ירידה חריפה של 45% בהשקעות בהשוואה ל-2022. הירידה מעידה על פגיעה משמעותית ביזמות הישראלית וביכולת להקים חברות הזנק חדשות ולתמוך בקיימות.

איור 1: סה"כ אקזיטים-הנפקות, מיזוגים ורכישות 2022-2023

מקור: עיבוד של מוסד נאמן לנתונים מתוך "דו"ח האקזיטים 2023", PwC Israel²

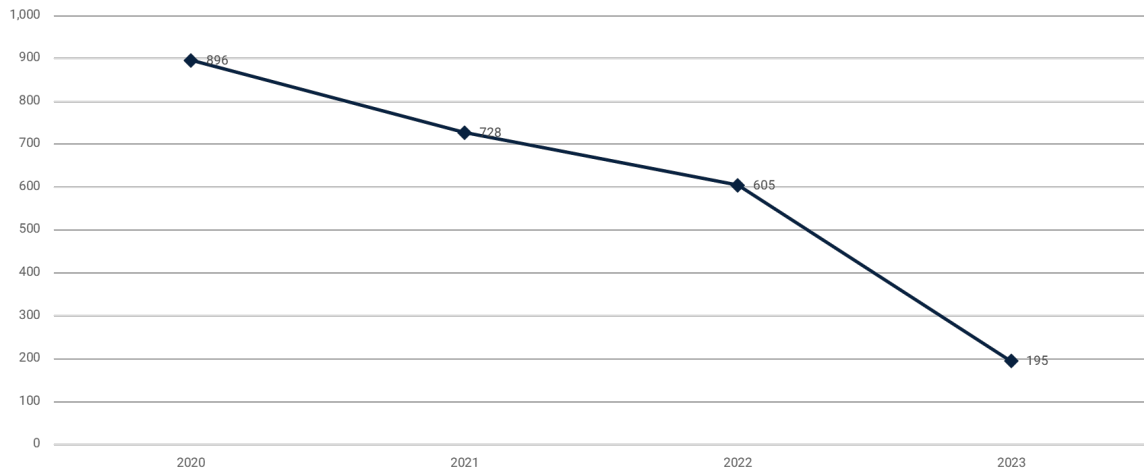
¹ 60% Drop in Investments, Foreign Funds Keeping Distance, and Expanding Gaps with Global Ecosystems, The Israeli High-Tech in 2023, January 2024, Eynav Ehrlich, Danny Biran, Assaf Patir

² [דו"ח האקזיטים 2023](#)

1.2 הקמת סטרטאפים חדשים

מאז החלה ההפיכה המשפטית, נחתך באופן דרמטי מספר הסטרטאפים החדשים המוקמים בישראל ומתוכם רק כ-20% נרשמים בארץ. בחודשיים האחרונים, תופעה זו הוחמרה אף יותר בשל נסיבות המלחמה והתבטאה בכך שכמעט ולא הוקמו סטרטאפים חדשים. עשרות משקיעים מעידים שלראשונה ובניגוד לעבר, בישראל אין כיום היצע גדול מספיק של מיזמים חדשים.³

איור 2: מספר חברות סטרטאפ חדשות שהוקמו בישראל

מקור: עיבוד של מוסד נאמן לנתוני SNC⁴

מעל 50% מחברות ההייטק בשלבים מוקדמים עם אופק מזומנים של פחות מ-6 חודשים. 56% מהחברות צופות שלא יצליחו לגייס סכב מימוני נוסף (דרור בין, מנכ"ל רשות החדשנות, דצמבר 19, 2023).⁵

1.3 פתרונות לשעת משבר

על מנת לסייע לחברות הזנק בהן רשות החדשנות השקיעה, הושק בתחילת נובמבר 2023 מסלול מענקים מהיר בהיקף של 400 מיליון שקל^{6,7}, המיועד לתמיכה בחברות הזנק שהמלחמה פגעה ביכולתן לגייס הון. התמיכה נועדה לחברות המתמודדות עם runway קצר. קבלת המענק הייתה מותנית במציג (מימון תואם) של 50% מהמשקיעים הפרטיים שהשקיעו בחברה. התוכנית מיועדת לחברות הזנק

³ [ההייטק הישראלי בכונקר ומתחיל לפגור אחרי העולם](#)

⁴ [הירידה בהקמת סטרטאפ-אפים \(חלק א'\)](#)

⁵ [New-Tech magazine](#)

⁶ [הממשלה תקצה מענקי חירום להיי-טק בהיקף 100 מיליון שקלים](#)

⁷ [שר האוצר, סמוטריץ', החליט להגדיל את התקציב פי ארבעה, כדי לתת "מענה מהיר ומיידי" לסטרטאפ-אפים שנתקלים בקשיי מימון בזמן המלחמה](#)

טכנולוגיות הנמצאות בשלב פיתוח מוצר או תחילת מכירות. סטרטאפים שאינם עונים להגדרות הללו נותרו ללא תמיכה ומענה כספי שיאפשרו את המשך שרידותם מעבר למשבר הנוכחי. מדובר בעיקר על סטרטאפים בסבבים B-I A, Seed, Pre-Seed.

בחודש ינואר 2024, אגף תקציבים במשרד האוצר ורשות החדשנות פרסמו שורה של מהלכים לחיזוק ההייטק הישראלי⁸. במסגרתם תושקנה גם התוכניות הבאות:

- קרן הזנק חדשה שתשקיע, לצד משקיעים מהשוק הפרטי, מעל חצי מיליארד שקל בשנה בסבבי ה- Pre-Seed, ה- Seed ו- A תוך התמקדות בסטרטאפים עם זמינות הון פרטי נמוכה, בעלי עומק טכנולוגי וחדשנות פורצת דרך.
- קרן יוזמה 2.0 לעידוד השקעות של גופים מוסדיים ישראלים (במודל Fund of funds) בקרנות הון סיכון ישראליות בכ- 4 מיליארד שקל של השקעות משותפות ל- 5 שנים.
- הקמת חממות חדשות – חממות אלו יהיו גופי השקעה חדשים אשר יכללו גם משקיעים בינלאומיים, אשר יעניקו גיבוי פיננסי ומסגרת תומכת להנבטת סטרטאפים (Venture Creation) בתחומי הדיפטיק.

ההייטק הישראלי נמצא במצוקה אחרי שנה קשה במיוחד. אין לישראל את הפריבילגיה להסתמך רק על כוחות השוק, ולהסתכן בדעיכת המנוע של המשק - ואחריו של כלכלת ישראל כולה. כמו במשברי עבר, יש להבטיח שההייטק יתאושש ואף יצא מחוזק מהמשבר הנוכחי. כיום, יותר מתמיד, יש צורך במדיניות ממשלתית חכמה, קוהרנטית ופרודאקטיבית. (פרופ' יוג'ין קנדל, יו"ר מכון המחקר SNPI⁹).

⁸ הממשלה אישרה: חבילת "בוסט" להייטק הישראלי

⁹ דו"ח סיכום שנת 2023 בהייטק הישראלי

2. מטרת המחקר

ראשית, להבין את הקשיים בהם נתקלו חברות הזנק בתחילת דרכן ושנית, כיצד רואים המנכ"לים איתם שוחחנו, את הכלים שיכולים לסייע להם להתגבר ולשרוד בשעת חירום מתמשכת.

באמצעות מחקר איכותני וראיונות עומק עם מייסדים ומנכ"לים של סטרטאפים בראשית דרכם ממגוון תחומים רחב, קיוונו להציף מצוקות, פתרונות וכלים נוספים מהשטח ולשקפם למקבלי ההחלטות באופן שונה מהנתונים היבשים שעולים בסקרים הכמותיים.

אנו תקווה כי כלים אלה ישמשו חלק ממכלול השיקולים והרעיונות בתהליכי פיתוח והנגשת כלים פיננסיים חדשים לסיוע לסטרטאפים בשלבים מוקדמים בצליחת התקופה הקשה הצפויה להם.

בעוד מרבית המחקרים שבוצעו בעת האחרונה התבססו על שאלונים כמותיים בקרב חברות רבות, והתמקדו במצוקות בלבד - בחרנו אנו להתמקד בשאלה מה לדעתם יוכל לסייע להם.

3. מתודולוגיה

4. ממצאים

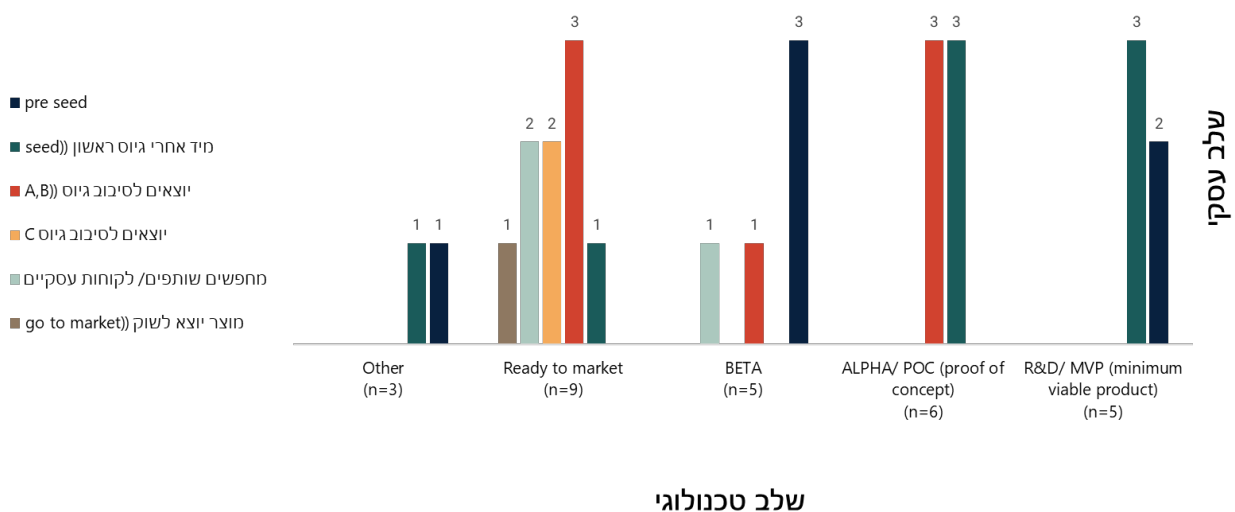
ניתוח הראיונות העלה מספר אפשרויות וזרכים בהן ניתן לסייע לחברות הזנק. למדנו כי הכלים הקיימים למימון ותמיכה שהוצעו עד כה אינם מספקים וכי עולה חשש לגבי המשך קיומם של סטרטאפים בשלבים המוקדמים באופן רוחבי וחוצה תחומים.

4.1 ממצאים כמותיים

הראיונות עם מנכ"לי החברות נערכו ברובם במחצית השנייה של חודש דצמבר 2023 באופן מקוון. נערכו ראיונות עם 25 מנהלי חברות הזנק. עיקר התחומים בהן עוסקות החברות הם מכשור רפואי (39%) ואגריטק+פודטק (26%)¹⁰ (איור 3). רוב החברות (91%) מעסיקות עד 50 עובדים¹¹.

כרבע מהחברות (n=6, 26%) נמצאות בשלב עסקי של טרום גיוס ההון (PRE-SEED) (בשלבם טכנולוגיים שונים). למעל לשליש מהחברות (n=9, 39%) יש מוצר שניתן לשחרר לשוק (Ready to market) אך רק חברה אחת מהן נמצאת בשלב העסקי שבו המוצר יוצא לשוק. שאר החברות עדיין מבקשות לגייס כספים ו/או למצוא שותפים/לקוחות עסקיים (איור 3).

איור 3: השלב העסקי בהן נמצאות החברות בשלבים הטכנולוגיים השונים*

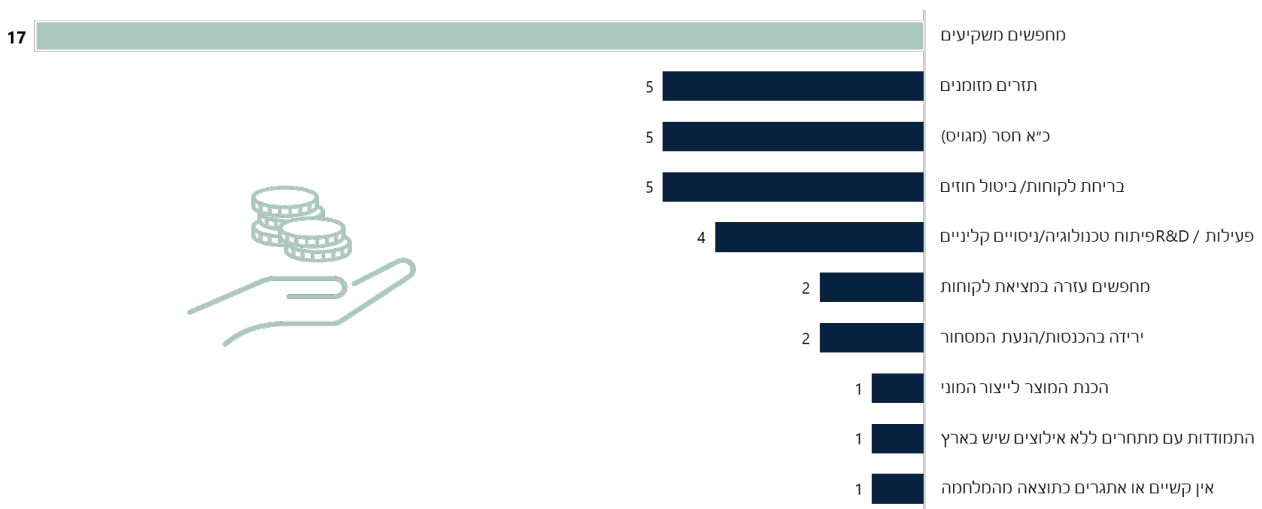
* חברות יכלו לבחור יותר משלב עסקי או טכנולוגי אחד

¹⁰ תחומי פעילות נוספים: ייצור מתקדם (n=4), סייבר, פינטק, קלינטק (n=2), אגרונומיה, water tech, תוכנה עסקית (n=1). חברות יכולות להיות פעילות ביותר מתחום אחד.

¹¹ 1-10 עובדים; 11 חברות; 11-50 עובדים; 10 חברות; 51-100 עובדים; חברה אחת; מעל 100 עובדים: חברה אחת

החברות דירגו את ההשפעה של המלחמה על הפעילות העסקית כגבוהה יחסית¹². הסיבות שציינו להשפעה הגבוהה כללו בעיקר קושי בגיוס הון מסיבות מגוונות: בריחת משקיעים זרים; היסוס של משקיעים זרים להשקיע בחברות בארץ והיעדר משקיעים מקומיים. סיבות נוספות שציינו כללו: גיוס עובדים רבים למילואים; אי חידוש חוזים על ידי לקוחות ישראלים פוטנציאליים בשוק האזרחי והצבאי המהווה גורם לעצירה במכירות ועד לעצירת פעילות מוחלטת. רוב החברות (n=17, 74%) ציינו כי הקושי/האתגר המרכזי הוא חיפוש משקיעים למיזם (איור 4). רק חברה אחת ציינה כי העבירה חלק מהפעילות לחו"ל בעקבות המלחמה (גרמניה), עם זאת, ישנן חברות שציינו כי הן שוקלות לעשות זאת.

איור 4: קשיים ואתגרים מרכזיים של היזמים*

* החברות יכלו לבחור מספר קשיים ואתגרים

רוב החברות (n=17, 74%) לא קיבלו תמיכה כלשהי עקב המצב ודירגו את רמת היקף התמיכה שקיבלו כנמוכה מאוד (1.4 נקודות בסולם של 1-10). קיבלתי תמיכה כלל ועד 10 - קיבלתי תמיכה מלאה).

14 חברות (61%) ציינו כי לרשותם עומדים כלים מימוניים חלופיים שונים, גם ממימון זר וגם ממימון מקומי. 5 חברות (22%) ציינו כי לא עומדים לרשותם כלים מימוניים חלופיים.

רוב מנכ"לי החברות אופטימיים ומאמינים כי יוכלו להתאושש מהמשבר בעוד שנה (ממוצע דירוג של 7.5 נקודות מסקאלה מ-1 - בסכנת סגירה ועד 10 - בהתאוששות מלאה).

¹² ממוצע 7 בסולם הנע מ-1 (נמוך ביותר) ועד 10 (גבוה ביותר)

5. תובנות

- האתגר המרכזי של חברות הזנק קטנות: גיוס הון ואיתור משקיעים – מאחר ומשקיעים (גם ישראלים) עצרו או האטו משמעותית את זרם ההשקעות.
 - מנכ"לי חברות קטנות ציינו שהקדמת לו"ז מימון מהרשות לחדשנות, הייתה עוזרת לפעילותם בעת חירום. כמו גם הקלה בתהליכים ביורוקרטיים מסורבלים.
 - חברות מחפשות מימון אלטרנטיבי; חלקן שוקלות מימון מגופים ממשלתיים זרים (גרמניה) או כלים למימון של השוק האירופאי.
 - בעת ביצוע הראיונות, מרבית המיזמים לא זכו בתמיכת המדינה כתוצאה ממצב החירום.
 - מרבית היזמים אינם מעתיקים את פעילות החברה לחו"ל אבל חלקם מייצרים שם פעילות מקבילה.
 - חברות זקוקות לסיוע המדינה במימון יציאה לשוק האמריקאי, מה שדורש הון שאינו עומד לרשותם.
 - מרבית המנכ"לים מגלים אופטימיות זהירה באשר לעתיד החברות שלהם בטווח של שנה.
 - כל חברה שיש לה runway של מספר חודשים, מאמינה שתשרוד. קיים חשש שאם המלחמה תמשך מעל 6 חודשים חלקן תקלענה לבעיה ותזקקנה לסיוע מהמדינה או שתיסגרנה.
 - הועלה הצורך לעקוף או להקל בתהליכי שחרור ממכס (או להאיצם מאוד) ברכש של כמויות קטנות הנדרשות לצרכי פיתוח.
 - התגלתה שונות בין תמיכה של רשות החדשנות במיזמים בהם 3-5 עובדים לבין מיזמים בהם כ-30 עובדים ומוצר בשלבים מתקדמים לפני השקה. רשות החדשנות תומכת בגדולים יותר באמצעות מאצ'ינג של 50/50 עם המשקיע, בעוד שהקטנים לא נתמכים בעקבות המלחמה (נכון למועד ביצוע הראיונות). התקווה שתוכנית ה"בוסט" שפרסמה רשות החדשנות בינואר 2024, תענה לצרכי המימון של חברות הזנק בראשית דרכן.
- הערה:** במהלך הראיונות עלו יוזמות שונות שהוקמו לתמיכה בחירום בחברות הייטק כמו למשל קרן "גשם"¹³ שהוקמה לספק מימון חירום מהיר בחצי השנה הבאה לטובות מבין חברות הפורטפוליו שלה, [Chamal VC](#) - תמיכה במנכ"לים בזמן מלחמה בדרך להצלחה, [Next October](#) שנולדה מהטרגדיה של מלחמת אוקטובר 2023. הוקמה במטרה ליצירת למעלה מ-1,400 סטארט-אפים ו-[Iron Nation](#) - ארגון ללא דמי ניהול או ריבית, מונעת מתנדבים בראשות בכירי היי-טק במטרה לשפר את החזית הפיננסית למען עתיד טוב יותר.

¹³ <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001466517>

6. כלי תמיכה נוספים

- המלצות לכלי תמיכה נוספים שאינם מוצעים כעת, עלו במהלך הראיונות ומובאים כאן כלשונם :
1. הלוואות בתנאי אפס מרשות החדשנות/ משרדי האוצר והכלכלה, תוך הפחתת בירוקרטיה.
 2. קרנות ייעודיות למצב, דוגמת Iron-Nation. מימון של 0.5 עד 1 מיליון דולר - יעזור להם בסיבוב ה - SAFE.
 3. המדען הראשי, המדינה - צריכה לבוא ולהציל את החברות בסבכים A, B בזמן המשבר - באמצעות קרן שמחלקת כסף - כמו שהיה ביוזמה, עם שותפות באקזיט, שונה ממה שנעשה עד כה.
 4. מודל בו המדינה נעזרת בקרנות הקיימות כדי להעביר השקעות לסטרטאפים שזקוקים לכך תוך הגדרת שלבים בחיי הסטרטאפ וקריטריונים במקום ללמוד לעשות זאת בעצמה.
 5. להקל על השקעות מחו"ל שסובלות מעודף בירוקרטיה. לאותן למשקיעים מבחוץ באמצעות גופים ממשלתיים.
 6. לפזר \$100k-50 בין הרבה מאוד חברות, אפילו בתמורה למניות כדי לצמצם סיכון ולקבל חלק מהכסף חזרה - לקנות זמן לחברות קטנות באמצעות cash injection.
 7. match מהמדינה במקרים בהם יש משקיעים שמביעים אמון בחברה באמצעות השקעות המשך.

neaman.org.il

מוסד שמואל נאמן למחקר מדיניות לאומית | קרית הטכניון,
חיפה 3200003 | טל. 04-8292329 | info@neaman.org.il

מדע והנדסה